

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

Vitalia, Zrinka

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:630957>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-07**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova
Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

Zrinka Vitalia
MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO
Završni rad

Šibenik, 2018.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
UPRAVNI STUDIJ
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ UPRAVNI STUDIJ

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO
Završni rad

Kolegij: Osnove međunarodnog prava

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, v. pred.

Studentica: Zrinka Vitalia

Matični broj studenta: 15313 1551

Šibenik, kolovoz 2018.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POJAM MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA	3
3. IZVORI MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA	4
3.1. Kodifikacija ratnog prava	4
3.2. Prve kodifikacije.....	5
3.2. Haške mirovne konferencije.....	6
3.3. Liga naroda.....	8
4. ŽENEVSKE KONVENCIJE I DOPUNSKI PROTOKOLI	10
4.1. Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu	11
4.2. Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru	14
4.3. Konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima	15
4.4. Konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata	17
4.5. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) - <i>usvojen u Ženevi, 8. lipnja 1977.</i>	19
4.6. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) - <i>usvojen u Ženevi, 8. lipnja 1977.</i>	21
4.7. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o dodatnom znaku raspoznavanja (Protokol III) - <i>usvojen u Ženevi, 8. prosinca 2005.</i>	23
4.8. Rad na međunarodnom humanitarnom pravu nakon Dopunskih Protokola usvojenih u Ženevi 1977.	24
5. MEĐUNARODNI ODBOR CRVENOG KRIŽA	26
6. MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO I MEĐUNARODNI ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA.....	29
7. ZAKLJUČAK	31
8. LITERATURA.....	33

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

ZRINKA VITALIA

Brnjica 9, zrinkavitalia95@gmail.com

Međunarodno humanitarno pravo je skup pravila uređenih Ženevskim i Haškim konvencijama, sudskom praksom i međunarodnim običajnim pravom. Ono uređuje odnose među državama te štiti osobe koje više ne sudjeluju ili nisu sudjelovale u sukobima, ranjene i bolesne, zatvorenike i civile. Primjenjuje se izričito početkom oružanog sukoba. Razlikujemo međunarodne i nemeđunarodne oružane sukobe. U međunarodni su uključene barem dvije države, a nemeđunarodni je strogo ograničen na teritorij jedne države u kojem sudjeluju državne oružane snage u borbi protiv oružanih skupina, ili oružane skupine međusobno. Najbitniji rad na humanizaciji ratova napravljen je Haškim i Ženevskim konvencijama. Iz njih proizlaze najbitnija pravila međunarodnog humanitarnog prava: osobe koje ne sudjeluju u borbi i neprijateljstvima treba štiti, zabranjeno je ubiti osobu koja se predala ili ne sudjeluje u borbi, civili se moraju štiti, zarobljenici se moraju štiti (oni su zarobljenici države, a ne pojedinca), mučenje i tjelesno kažnjavanje je zabranjeno, načini i metode ratovanja su ograničeni, te se amblemi i osoblje Crvenog križa i Pokreta Crvenog polumjeseca moraju poštivati.

Crveni križ je najveća humanitarna organizacija koja djeluje po pravilima Međunarodnog humanitarnog prava. Nastala je na ideju Henrya Dunanta na prvom sastanku koji je poznat i kao „Odbor petorice“. Njen cilj je zaštita života i pružanje pomoći žrtvama rata.

Ključne riječi: humanitarno pravo, zaštita, konvencija, protokol

Mentor: dr. sc. Ljubo Runjić, v. pred.

Rad je prihvaćen za obranu: 28.08.2018.

INTERNATIONAL HUMANITARIAN LAW

ZRINKA VITALIA

Brnjica 9, zrinkavitalia95@gmail.com

International humanitarian law is a set of rules governed by Geneva and Hague Conventions, jurisprudence and international customary law. It regulates relations between states and protects people who no longer participate or have not participated in conflicts, wounded and disabled, prisoners and civilians. It applies explicitly at the beginning of an armed conflict. There is a difference between international and non-international armed conflicts. In international, at least two states are involved, and the non-international is strictly limited to the territory of a state in which governmental armed forces are involved in fighting against armed groups, or armed groups with each other.

The most important work on the humanization of wars was made in the Hague and Geneva Conventions. They derive the most important rules of international humanitarian law: those who are not involved in fights and hostilities should be protected, it's forbidden to kill a person who surrenders or does not participate in the fight, civilians must be protected, prisoners have to be protected (they are prisoners of state no of an individual), torture and bodily punishments is forbidden, the ways and methods of warfare are limited and lastly, the emblems and staff of Red Cross and Red Crescent Movement have to be respected.

The Red Cross is the largest humanitarian organization operating under the rules of International Humanitarian Law. It was created on the idea of Henry Dunant on the first meeting, also known as the "Committee of the Five". Its goal is to protect the life and offer help to the victims of warfare.

(34 pages / 0 figures / 0 tables / 27 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic in Sibenik

Keywords: humanitarian law, protection, convention, protocol

Supervisor: Ph.D. Ljubo Runjić, Senior lecturer

Paper accepted: 28.08.2018.

1. UVOD

Korijene međunarodnog humanitarnog prava nalazimo još u antičkim vremenima jer je rat uvijek bio predmet određenih običaja. Inspiracija za stvaranje tih pravila ratovanja nalazi se u patnjama i stradavanjima kroz koje su ljudi prolazili dok je ratovanje bilo neuređeno. Kodifikacija međunarodnog prava u svijetu započela je u 19. stoljeću i od tada su se mnoge stvari promijenile. Kreirana su mnoga pravila modernog ratovanja koja su stvorila ravnotežu između rata i humanitarnog djelovanja. Porastom međunarodne zajednice, rastao je rad i razvoj na humanizaciji oružanih sukoba. Danas to humanitarno djelovanje tvori sasvim posebnu granu međunarodnog prava.

Najjači utjecaj na kodifikaciju humanitarnog prava imali su svjetski ratovi čija razaranja su ujedinila svjetske vođe pri izradi novih i efektivnijih pravila. Najveći dio modernog Međunarodnog humanitarnog prava možemo pronaći u Haškim i Ženevskim konvencijama. Većina država u svijetu su potpisnice tih sporazuma, čime su one prihvatile određena prava, ali i obveze i moguće sankcije za kršenje i nepoštivanje sporazuma. MHP uređuje ponašanje zaraćenih i neutralnih država i pojedinaca koji sudjeluju u ratu.

Međunarodno humanitarno pravo se primjenjuje samo u oružanom sukobu. Ono se primjenjuje početkom oružanog sukoba, jednako prema svim stranama bez obzira tko je započeo sukob. Njegova glavna zadaća je štiti one koji više ne sudjeluju ili uopće nisu sudjelovali u ratu i stavljanje ograničenja na određena sredstva i načine ratovanja.

Osobe koje ono štiti su oni koji ne sudjeluju u borbi, većinom civili i medicinsko i vjersko osoblje. te ranjene, bolesne i brodolomce. Svima njima MHP osigurava poštivanje njihovih života i dostojanstva te moraju biti zaštićeni i zbrinuti.

Dakle, MHP brani ubijanje i ozljeđivanje osoba koje ne sudjeluju u ratu, koje su se predale ili su ranjene. Ono služi za ublažavanje patnji i reguliranja načina na koji se neprijateljske radnje provode i čini pojedince odgovorne u međunarodnom pravu, bez obzira što su njihove države ovlastile određene postupke.

Ovaj rad sadržan je od pet bitnih dijelova. U prvom dijelu objašnjava se pojam međunarodnog humanitarnog prava i njegovi ciljevi te razlika između međunarodnih i nemeđunarodnih sukoba. Nastanak međunarodnog humanitarnog prava, prve kodifikacije i Haške konvencije pojašnjene su u drugom dijelu u kojem saznajemo i o prvom pokušaju stvaranja efektivnog saveza država za održavanje mira i sigurnosti. Najvažniji dio međunarodnog humanitarnog prava, Ženevske konvencije, detaljno su opisane u trećem dijelu. Četvrti dio obuhvaća najveću međunarodnu humanitarnu organizaciju Međunarodni odbor Crvenog križa, njenu

povijest, pothvate, neuspjehe i današnjicu. Posljednji, peti dio, pojašnjava razliku između međunarodnog humanitarnog prava i međunarodnog zakona o ljudskim pravima te njihove sličnosti, polja u kojima se isprepleću i glavne razlike.

2. POJAM MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA

Međunarodno humanitarno pravo (MHP), poznato i kao „pravo o oružanim sukobima“ ili „ratno pravo“, je skup pravnih pravila javnog prava sastavljenih od Ženevskih i Haških konvencija, sudske prakse i međunarodnog običajnog prava, koje države potpisnice međunarodnih ugovora u svojim odnosima i odnosima s međunarodnim organizacijama prihvaćaju kao obvezujuće te regulira njihovo ponašanje u međusobnim odnosima i ponašanje prema fizičkim osobama, prvenstveno civilima.

Prema definiciji Međunarodnog odbora Crvenog križa, najveće humanitarne organizacije na svijetu: „Međunarodno humanitarno pravo je grana međunarodnog prava koje upravlja odnosima među državama. Cilj mu je zaštititi osobe koje više ne sudjeluju u sukobima, ranjene i bolesne, zatvorenike i civile, i definirati prava i obveze zaraćenih strana u provođenju neprijateljskih radnji.“¹

Okidač za same početke MHP su bili mnogobrojni ratovi vođeni kroz povijest te patnje koje su ljudi prolazili zbog njih. MHP se temelji na običajnom pravu koje je nastalo u pokušajima humanizacije tih ratova te smanjenja stradavanja ljudi. Najveći utjecaj na današnji oblik MHP imale su Haške i Ženevske konvencija te Dopunski protokoli.

„Sukladno odnosima koje ratno pravo uređuje, njegovi su glavni ciljevi: prvi, humanizacija samo po sebi nehumanog stanja i isto takvih odnosa; drugi, podvrgavanje odgovarajućim pravilima svih oružanih sukoba, bili oni međunarodni ili ne.“²

Međunarodno humanitarno pravo primjenjuje se u situacijama oružanih sukoba. Razlikujemo međunarodne i nemeđunarodne oružane sukobe. Međunarodni oružani sukobi su oni u kojima jedna ili više država upotrebljavaju oružanu silu protiv druge države. Nemeđunarodni oružani sukobi ograničeni su na područje jedne države i uključuju vladine oružane snage koje se bore protiv jedne ili više nedržavnih oružanih grupa, ili te grupe u međusobnoj borbi.

¹ International Committee of the Red Cross (ICRC). War and international humanitarian law. URL: <https://www.icrc.org/eng/war-and-law/overview-war-and-law.htm>

² Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Priredio Bakotić, Božidar. Narodne novine, Zagreb, 1994. str. V.

3. IZVORI MEĐUNARODNOG HUMANITARNOG PRAVA

Pravila MHP su se razvijala kroz vrijeme prvenstveno kao pravila običajnog prava i uvijek su postojala da bi se smanjilo i ograničilo ratno razaranje. Primjeri se protežu kroz cijelu povijest. Jedan od najstarijih koji je uvodio pravila je kralj Babilona Hammurabi. Ostali povijesni primjeri su države stare Grčke, vitezovi u srednjovjekovnoj Europi koji su morali poštovati viteški kod časti, uvažavati slabije i one koji se ne mogu braniti. Postoje i pravila koje je uvodila Crkva u vrijeme vođenja svojih ratova i razna pravila u državama istočne kulture poput Kine, Indije i Japana koje su sve imale svoje tradicijske običaje.

3.1. Kodifikacija ratnog prava

„Pokretu kodifikacije ratnog prava prvotni je cilj bio da po mogućnosti sve države svijeta postanu strankama tih konvencija u pisanom obliku i da one po ugovornoj osnovi obvezuju sve zaraćene strane u svim budućim ratovima. Daljnji je cilj bio da se preciziraju prava i dužnosti strana u oružanom sukobu, da bi se spriječilo da svatko za sebe, i za suprotnu stranu prozivljno tumači pravila ratnog prava ovisno o svojim trenutačnim interesima. Nadalje, prilikom svakog novog pokušaja kodifikacije neke posebne oblasti ratnog prava cilj je bio da se to pravo upotpuni i nadogradi, osobito s obzirom na nove načine ratovanja, sredstva i vrste oružja, drugim riječima da se svjesno utječe na daljnji razvoj postojećeg pozitivnog prava. U tome je bilo znatnih uspjeha, ali poduzeti naponi nisu nikad bili potpuni, pa ni sveobuhvatni. Takva je bit svih ljudskih pokušaja kad god se neko područje ljudskih odnosa želi urediti pravilima u pisanom obliku.

Tako zamišljena kodifikacija pravila ratnog prava putem ugovora ima ujedno svrhu „konverziju običajnih pravila u sustav pisanih, koordiniranih i sistematiziranih pravila.“ Ali, kako je navedeno, pri toj potvrdi i sistematizaciji već postojećih običajnih pravila, često je u ugovornom tekstu potrebno predvidjeti i neka nova pravila i rješenja koja se još nisu ustalila u praksi država ili im je svrha da tek ustanove novu praksu. I tako su u većini konvencija te vrste izmješani propisi koji očituju već postojeća pravila općeg običajnog prava s prijedlozima *de lege ferenda*. To je element „progresivnog razvoja“ međunarodnog prava.“³

³ Degan, Vladimir-Đuro. Međunarodno pravo. Zagreb, 2011. str. 804.

3.2. Prve kodifikacije

Brojni ratovi i žrtve imali su sve veći utjecaj na ljude i cjelokupnu zabrinutost, ali pokušaji potiskivanja i ograničavanja ratova nailazili su na stalne prepreke.

Prvi pokreti za kodifikaciju ratnog prava započeli su u 19. stoljeću i to su bili temelji za današnje moderno Međunarodno humanitarno pravo. Najbitniji trenutak je bila 1859. godina i bitka kod Solferina na sjeveru Italije u kojoj su sudjelovale francuska i austrijska vojska, a kojoj je svjedočio Henry Dunant. Povratkom u Ženevu, užasnut svime što je vidio svoja iskustva je prenio u knjigu „*Sjećanja na Solferino*“, koja je objavljena 1862. godine. Iz njegovih svjedočanstava saznajemo da su umrli ili ranjeni deseci tisuća ljudi, bez ikakve pružene pomoći.

Drugo bitno ime uz Henrya Dunanta je i Guillaume-Henri Dufour, švicarski vojni časnik. Uz Gustavea Moyniera, Louisa Appia i Theodorea Maunoir, Dunant i Dufour su 1863. godine osnovali „Odbor petorice“, koji je 13 godina kasnije postao Međunarodni Odbor Crvenog križa. Također, uz Dufourovu potporu, Dunantove ideje su dovele do diplomatske konferencije na kojoj je sudjelovalo 16 država i do: „usvajanja prve Konvencije o poboljšanju sudbine ranjenika u vojskama na kopnu, potpisane u Ženevi 22. kolovoza 1864. Ta se konvencija još nije odnosila na ratne zarobljenike. Predviđala je „neutralizaciju“ svih ranjenika i njihovu jednaku njegu bez obzira na pripadnost te „neutralizaciju“ vojnih bolnica, vojnih ambulanti i sanitetskog osoblja.“⁴

Stupanjem prve Ženevske konvencije na snagu, koja se odnosi na one koji ne sudjeluju u borbi i vojnike izvan borbe, postavljena je i pravna osnova za humanitarnu pomoć koju su provodile humanitarne organizacije.

Prva ženevska konvencija bila je početak rada na humanizaciji ratova novijeg doba. Nedugo nakon nje, 1869. godine u Sankt Petersburgu je potpisana nova Deklaracija o odricanju uporabe, u vrijeme rata, eksplozivnih projektila ispod 400 grama težine. „Deklaracija iz Sankt Petersbourga je prvi službeni dogovor kojim se zabranjuje upotreba određenog oružja u ratu. Njeno postanak je vezan za izum metka, od strane ruske vojne vlasti 1863., koji eksplodira u kontaktu s tvrdom supstancami čiji je primarni cilj bio raznjeti municijske vagone.

U 1867. projektil je bio toliko modificiran da bi eksplodirao u kontaktu s mekom supstancom. Kao takav, projektil je bio nehuman instrument rata, a ruska vlada, koja sama nije željela koristiti metak ili dozvoliti nekoj drugoj državi da ga koristi, predložila je da on bude zabranjen međunarodnim dogovorom. Deklaracija koja je usvojena 1868., koja ima

⁴ Degan, Vladimir-Đuro. Međunarodno pravo. Zagreb, 2011. Str: 802.

zakonsku snagu, potvrđuje uobičajeno pravilo prema kojem je upotreba oružja, projektila i prirodnih materijala kojima se uzrokuju nepotrebne patnje, zabranjena. Ovo pravilo je kasnije utvrđeno Člankom 23. (e) Haške uredbe o kopnenom ratoavanju iz 1899. i 1907. Deklaracija iz Sankt Peterburga potaknula je usvajanje dodatnih deklaracija slične prirode na dvije Haške konferencije iz 1899. i 1907. Haške deklaracije koje se odnose na ispuštanje projektila i eksploziva iz balona, upotrebu plinova za gušenje i upotrebu dum-dum metka upućuju u svojim uvodima na Deklaraciju iz Sankt Peterburga.“⁵

3.2. Haške mirovne konferencije

Ulaskom u novo stoljeće, rad na humanizaciji ratova je sve više jačao. Najznačajnije su bile Haške konvencije, od kojih je prva održana od 18. svibnja do 19. srpnja 1899. godine. Na konferenciji je sudjelovalo 26 zemalja i usvojene su četiri konvencije te tri dodatne deklaracije.

Konvencije:

- O zakonima i običajima rata na kopnu
- O mirnom rješavanju međunarodnih sporova
- O primjeni načela Ženevske konvencije iz 1864. na pomorsko ratovanje
- O zabrani ispaljivanja projektila i eksploziva iz balona

Deklaracije:

- O ispaljivanju projektila i eksploziva iz balona
- O upotrebi metaka sa zagušljivim ili otrovnim plinom
- O upotrebi metaka koji se u ljudskom tijelu lako raspadnu ili spljošte

Uz konvencije i deklaracije „najkonkretnije postignuće Konferencije iz 1899. bilo je osnivanje Stalnog arbitražnog suda “kao prvog globalnog mehanizma za rješavanje sporova između država. Članak 16. Konvencije iz 1899. priznao je da „u pitanjima pravne prirode, a posebno u tumačenju ili primjeni Međunarodnih Konvencija“ arbitraža je „najučinkovitije, i u

⁵ International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868.*
URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/130?OpenDocument>

isto vrijeme najnepristranije sredstvo za rješavanje sporova kad ih diplomacija ne uspije rješiti.⁶

Druga Haška konvencija prvo je predložena od strane američkog predsjednika Theodorea Roosevelta 1905. godine, ali je morala biti odgođena zbog Rusko-japanskog rata. Održana je dvije godine kasnije, od 15. lipnja do 18. listopada 1907. godine na inicijativu Nikole II., ruskog cara. Sudjelovalo je 44 države koje su donijele 13 konvencija, a ratificirale su ih 12:

- O mirnom rješavanju međunarodnih sporova
- O ograničenju upotrebe sile radi utjerivanja ugovornih dugova
- O započinjanju neprijateljstva
- O zakonima i običajima rata na kopnu
- O pravima i dužnostima neutralnih sila i osoba u slučaju rata na kopnu
- O postupanju s neprijateljsim trgovačkim brodovima pri izbijanju neprijateljstva
- O pretvaranju trgovačkih brodova u ratne
- O polaganju podmorskih automatskih kontaktnih mina
- O bombardiranju od pomorskih snaga u vrijeme rata
- O primjeni načela Ženevske konvencije na pomorski rat
- O određenim ograničenjima provođenja prava plijena u pomorskom ratu
- O pravima i dužnostima neutralnih sila u slučaju pomorskog rata
- O stvaranju međunarodnog suda za pomorski ratni plijen (Nije ratificirana)

Donesene su i dvije deklaracije:

- Prerađena je prva Haška deklaracija iz 1899. te je proširena njena primjena na ostale vrste zrakoplova
- O obvezatnoj arbitraži

Treća Haška konferencija trebala je biti održana 1915. godine, ali je odgođena zbog Prvog svjetskog rata.

⁶Permanent court of arbitration (PCA). History. URL: <https://pca-cpa.org/en/about/introduction/history/>

3.3. Liga naroda

Donošenje dosadašnjih konvencija i deklaracija nije dovelo do glavnog cilja, smanjenja naoružanja i osiguranja mira. „Tek Prvi svjetski rat daje dovoljno jak poticaj i tako dolazi do ostvarenja zamisli koja je sazrijevala na više strana, ali je osnivanju svjetske organizacije za sigurnost najviše pridonio predsjednik Sjedinjenih Američkih Država Woodrow Wilson. Ipak, Liga naroda, stvorena mirovnim ugovorima, rodila se slaba, jer joj je i Wilsonova vlastita zemlja okrenula leđa, a, s druge strane, nije u nju ušao Sovjetski Savez (pristupio je tek 1934.). Na temelju svojeg ustavnog akta - *Pakta Lige naroda* - Liga je bila neka vrsta saveza država. Imala je posebnu organizaciju i svoje organe, od kojih su temeljan bila dva: Skupština delegata svih država i Vijeće, u kojem su bile zastupane samo neke države.“⁷

Pakt Lige naroda potpisale su 44 države i odredile su Ženevu kao glavno sjedište. Cilj Lige naroda bio je ostvariti i održati mir, poticati sigurnost i razoružanje svih država te međudržavnu suradnju i trgovinu. No, Liga naroda kao takva je imala mnogo problema. Jedan od njih je sadržan u Članku 5. pakta lige naroda prema kojem „odluke na bilo kojem sastanku Skupštine ili Vijeća zahtjevaju sporazum svih članova Lige zastupljenih na sastanku.“⁸ Takvo odlučivanje je usporavalo dogovore članica Lige i akcije koje su mogle provoditi. Također, na manjak kontrole su ukazivali odnosi unutar organizacije po kojim bi članica, koja se ne bi mogla složiti s drugima, mogla slobodno napustiti organizaciju. Činjenica da SAD nije bio član Lige, kao ni da Njemačkoj ispočetka nije bio dozvoljen pristup stavljalo je organizaciju u puno slabiji i neautoritativan položaj. Liga naroda također nije imala ni svoju vojsku, pa su svi njeni naponi u planiranju akcija bili beskorisni bez volje članica. Uz te i druge mnogobrojne probleme, Liga je ostvarila nekoliko uspjeha u svom djelovanju (Albanija, Mosul, Memel, Alandski otoci i dr.). Jedna od važnijih stvari koju treba istaknuti je Ženevski protokol iz 1925. godine, tj. „Protokol o zabrani upotrebe zagušljivih, otrovnih ili sličnih plinova i bakterioloških sredstava u ratu“.

Cjelokupni pothvat Lige naroda nije ispunio očekivanja i otkrio je puno problema i slabosti. Do 1939. njen utjecaj je izbljedio do te mjere da su joj se države prestale obraćati u trenutcima kad su se mogle pozvati na članke iz Pakta. Liga naroda je formalno raspuštena 18.

⁷ Andrassy, Juraj. Bakotić, Božidar. Lapaš, Davorin. Serišić, Maja. Vukas, Budislav. Međunarodno pravo 2. Zagreb, 2011. str. 113.

⁸ Prijevod Pakta Lige naroda na hrvatski. čl. 5.

travnja 1946. godine i cijela njena imovina prenesena je na novu međunarodnu organizaciju, Ujedinjene Narode.

4. ŽENEVSKE KONVENCIJE I DOPUNSKI PROTOKOLI

Ženevske konvencije su temelj Međunarodnog humanitarnog prava. Sve je počelo s već spomenutim Henryjem Dunantom i prvom potpisanom konvencijom iz 1864. godine, a na nju su se nadovezale i ostale. Druga ženevska konvencija temelji se na Haškoj konvenciji iz 1907. godine. Tadašnja treća Ženevska konvencija donesena je 27. srpnja 1929. U njoj su sadržana pravila postupanja prema zatvorenicima koja su se odnosila na:

- uvjete u kojima bi zarobljenici trebali biti uhvaćeni i evakuirani
- organizaciju kampova
- hranu i odjeću za zarobljenike
- higijenu i vjersku praksu
- mentalnu i fizičku rekreaciju
- disciplinu unutar kampova
- financijske resurse zatvorenike
- zatvorski rad
- zatvoreničku poštu, uključujući pakete
- kaznene sankcije u vezi s ratnim zatvorenicima i pravnim postupcima
- repatrijaciju ratnih zarobljenika

Također, temelji za novu, četvrtu Ženevsku konvenciju koja se odnosi na zaštitu civila za vrijeme rata su već bili djelomično sadržani u Haškim konvencijama iz 1899. i 1907. godine.

Pravila tih konvencija žestoko su se kršila u periodu od 1939. do 1945. godine, za vrijeme drugog svjetskog rata. Oko 60 milijuna ljudi je umrlo, od toga oko 40 milijuna civila. Načini na koji su oni ubijeni kosili su se sa svim načelima današnjih međunarodnih konvencija. Većina ih je ubijena u genocidima, masovnom bombardiranju (nisu postojali nikakvi međunarodni sporazumi za zračno ratovanje), masakrima, od raznih bolesti zbog nepružanja zdravstvene skrbi ili od izgladnjivanja.

Njemačka, pod vodstvom Hitlera, i njeni saveznici koristili su biološka i kemijska oružja nad civilima te su ih slali u koncentracijske kampove u kojima su se odvijala jedna od najstrašnijih djela. Oni su odgovorni za Holokaust u kojem je ubijeno oko 6 milijuna Židova, 2.7 milijuna Poljaka i oko 4 milijuna ostalih civila koje su označili kao „nedostojne života“. U posljednje su spadale osobe s invaliditetom, mentalno zaostale osobe, sovjetski ratni zarobljenici, homoseksualci, Jehovini svjedoci i ostali koje su označavali kao takve. Također, uz koncentracijske kampove postojali su i Kampovi smrti u kojima su istrebljivali ljude. Civilni

su korišteni i kao robovi. Oko 12 milijuna ljudi iz Europe su bili prisiljeni raditi u poljoprivredi i industriji.

Japan, saveznik Njemačke, je isto tako imao kampove s ratnim zarobljenicima u kojima je umro veliki broj ljudi. S druge strane, u SSSR-u, jedan od najpoznatijih simbola djelovanja protiv čovjeka bio je Gulag. Gulag je naziv za niz koncentracijskih logora u koje su se zarobljavali politički protivnici i ratni zarobljenici. Unutar njih se odvijao prisilni rad, zarobljavanje, mučenje i medicinski eksperimenti.

Sva ta djela počinjena za vrijeme Drugog svjetskog rata navele su državnike na kodificiranje novih pravila. „Dana 12. kolovoza 1949. u Ženevi su usvojene i potpisane četiri konvencije iz tog područja, i to:

1. (prva) Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu,
2. (druga) Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru
3. (treća) Konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima,
4. (četvrta) Konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata.“⁹

4.1. Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu

„Ova Konvencija predstavlja četvrtu ažuriranu verziju Ženevske konvencije o ranjenima i bolesnima nakon onih usvojenih 1864., 1906. i 1929. Sadrži 64 članka. Oni pružaju zaštitu ranjenima i bolesnima, ali i medicinskom i vjerskom osoblju, medicinskim jedinicama i medicinskom prijevozu. Ova Konvencija također priznaje poznate ambleme. Ima dva priloga koji sadržavaju nacrt sporazuma koji se odnosi na bolničke zone i model osobne iskaznice za medicinsko i vjersko osoblje.“¹⁰

⁹ Degan, Vladimir-Đuro. Međunarodno pravo. Zagreb, 2011. str. 803.

¹⁰ International Committee of the Red Cross (ICRC). *Treaties, States Parties and Commentaries. Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949.*

URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=4825657B0C7E6BF0C12563CD002D6B0B&action=openDocument>

Stranke ove Konvencije obvezale su se da će je uvijek poštivati. Određeno je da će se ona primjenjivati u slučaju objave rata ili bilo kojeg drugog oružanog sukoba te u slučajevima okupacije cijelog ili dijela područja države članice Konvencije.

„U slučaju oružanog sukoba koji nema međunarodni karakter i koji izbije na području jedne od visokih stranaka ugovornica, svaka stranka sukoba dužna je primjenjivati barem ove odredbe:

1. S osobama koje izravno ne sudjeluju u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe koje su izvan bojnog ustroja (*hors de combat*) zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razloga utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijedi ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju, ili bilo kojem drugom sličnom kriteriju.

U tu su svrhu prema gore navedenim osoba zabranjeni i ostaju zabranjeni, u svako doba i na svakom mjestu, ovi čini:

- a) nasilje protiv života i tijela, osobito sve vrste ubojstava, sakaćenja, okrutnog postupanja i mučenja,
- b) uzimanje talaca,
- c) povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivi i ponižavajući postupci,
- d) izricanje i izvršavanje kazni bez prethodnog suđenja pred redovito ustanovljenim sudom, koji pruža sva sudska jamstva, priznata kao nužna od civiliziranih naroda.

2. Ranjenici i bolesnici prikupit će se i njegovati.

Svaka nepristrana humanitarna organizacija, kao što je i Međunarodni odbor Crvenog križa, može strankama sukoba ponuditi svoje usluge.

S druge strane, stranke sukoba nastojat će posebnim sporazumima osnažiti sve ili dio ostalih odredaba ove Konvencije.

Primjena prethodnih odredaba ne utječe na pravni položaj stranaka sukoba.¹¹

U člancima konvencije sadržano je da se ona primjenjuje pod nadzorom sila zaštitnica te ne priječi humanitarnu pomoć bilo koje humanitarne organizacije. Prema ranjenicima i bolesnicima se treba postupati s poštovanjem, bez obzira na spol, rasu, državljanstvo i ostale slične kriterije te je zabranjeno mučiti ih, vršiti medicinske pokuse nad njima ili ih dovoditi u

¹¹ Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Priredio Bakotić, Božidar. čl. 3. Narodne novine, Zagreb, 1994., str.2.

bilo kakvu opasnost. To se odnosi na pripadnike oružanih snaga, policije, oslobodilačkih pokreta, članove posade, civilne članove posada i stanovništvo neokupiranog područja. Stranke sukoba moraju i voditi brigu o registraciji i identifikaciji ranjenih, bolesnih ili mrtvih osoba te se pobrinuti o pokopu umrlih.

Medicinske jedinice i ustanove se uvijek i pod svaku cijenu moraju štititi, ne smiju biti cilj napada. Ranjenicima, bolesnicima i osoblju mora biti osigurana zaštita. Sanitetske službe se raspoznaju po znaku crvenog križa na bijelom polju ili se upotrebljavaju crveni polumjesec, sunce i lav.

Svaka stranka u sukobu mora osigurati izvršavanje Konvencije. „Visoke stranke ugovornice obvezuju se da će poduzeti sve zakonodavne mjere potrebne radi utvrđivanja odgovarajućih kaznenih sankcija protiv osoba koje su počinile ili koje su izdale naredbu da se počini bilo koja od teških povreda ove Konvencije određenih u sljedećem članku.

Svaka visoka stranka ugovornica obvezana je da pronalazi osobe osumnjičene da su počinile ili da su naredile da se počini bilo koja od tih teških povreda i mora ih, bez obzira na njihovo državljanstvo, izvesti pred svoje sudove. Ako to izabere, ona isto tako može, prema odredbama svoga zakonodavstva, predati te osobe radi suđenja drugoj visokoj stranci ugovornici zainteresiranoj za njihov progon, pod uvjetom da ta visoka stranka ugovornica raspolaže *faciae* dokazima.

Svaka visoka stranka ugovornica poduzet će potrebne mjere radi suzbijanja svih čina suprotnih odredbama ove Konvencije koje nisu teške povrede određene u sljedećem članku.

Optužene će osobe u svakoj prilici uživati jamstva glede propisanog suđenja i obrane, koja neće biti manja od onih predviđenih člancima 105. i sljedećima Ženevske konvencije o postupanju s ratnima zarobljenicima od 12. kolovoza 1949.“¹²

¹² Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Priredio Bakotić, Božidar. čl. 49. Narodne novine, Zagreb, 1994., str. 22

4.2. Konvencija za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru

„Ovom konvencijom, zaštita ranjenih, bolesnih i brodolomaca oružanih snaga na moru prvi put je regulirana Ženevskom konvencijom. Prije toga, pravila o zaštiti ranjenih, bolesnih i brodolomcima nasukanim tijekom pomorskog rata bila su kodificirana u Haškim konvencijama iz 1889. i 1907. godine, koja su prerađena u načela Ženevske konvencije o ranjenima i bolesnima u pomorskom ratovanju.

Ova Konvencija sadrži 63 članka. Osim zaštite ranjenih, bolesnih i brodolomaca oružanih snaga na moru, ovi članci pružaju specifičnu zaštitu bolničkih brodova, obalnih plovila za spašavanje, medicinskih zrakoplova i drugih medicinskih prijevoznih sredstava na moru, kao i vjersko, medicinsko i bolničko osoblje koje obavlja svoje dužnosti u pomorskom kontekstu. Konvencija također prepoznaje poznate ambleme. Ima jedan dodatak, koji se sastoji od modela osobne iskaznice medicinskog i vjerskog osoblja vezanog za oružane snage na moru.“¹³

Veliki dio ove Konvencije sličan je prethodnoj, počevši od prva tri članka. Kao i u prethodnoj, ona se primjenjuje pod nadzorom sila zaštitnica te ne priječi humanitarnu pomoć bilo koje humanitarne organizacije. Bolnički brodovi, sanitetski transporti i bolničke ustanove smještene na obali se uvijek moraju poštovati i biti osigurni te se ne smiju napadati, kao i bolničke prostorije u ratnim brodovima. Zaštita tih brodova prestaje u trenutku kada se oni počnu iskorištavati za vršenje neprijateljskih radnji. Ista zaštita vrijedi za bolničko i vjersko osoblje na tim brodovima.

„Pripadnici oružanih snaga i ostale osobe spomenute u sljedećem članku, koje se nađu na moru i koje su ranjene, bolesne ili su brodolomci, poštovat će se i štititi u svakoj prilici, podrazumjevajući da izraz *brodolom* znači brodolom iz bilo kojeg razloga i uključuje prisilno spuštanje na more i zrakoplovom ili iz njega.

S njima će stranka sukoba u čijoj se vlasti budu nalazili postupati čovječno i njegovati ih bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na spolu, rasi, državljanstvu, vjeroispovijedi, političkom mišljenju ili bilo kojem drugom sličnom kriteriju. Strogo su zabranjeni svaki napad na njihov život i na njihovu ličnost te, uz ostalo, njihovo ubijanje ili

¹³ International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea*. Geneva, 12 August 1949. URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=2F5AA9B07AB61934C12563CD002D6B25&action=openDocument>

istrebljivanje, podvrgavanje mučenju, vršenje nad njima bioloških pokusa, namjerno nepružanje medicinske pomoći ili njege ili njihovo izlaganje u tu svrhu izazvanim opasnostima od zaraze ili infekcije.

Jedino razlozi medicinske hitnosti dopuštaju prednost u pružanju njege. Prema ženama postupat će se sa svim dužnim obzirima prema njihovu spolu.¹⁴

Svaka stranka sukoba mora izvršavati načela iz ove Konvencije. Bilo kakva upotreba nasilnih metoda prema ranjenicima, bolesnicima, brodolomcima, osoblju, brodovima ili zgradama je strogo zabranjena. U slučaju kršenja načela, stranke se obvezuju da će provesti kaznene sankcije protiv osoba koje su izdale naredbu ili su same počinile povredu načela Konvencije te da će ih izvesti pred sudove.

4.3. Konvencija o postupanju s ratnim zarobljenicima

„Ova Konvencija zamijenila je Konvenciju o ratnim zarobljenicima iz 1929. Sadrži 143 članka, dok je ona iz 1929. imala samo 97. Postalo je potrebno preraditi Konvenciju iz 1929. po više točaka, kao i onoj o životnim uvjetima ljudi. Iskustvo je pokazalo da dnevni život zatvorenika ovisi posebno na interpretaciji općih propisa. Stoga, određenim propisima dan je izričitiji oblik koji je nedostajao u prethodnik odredbama. Budući da tekst Konvencije treba biti objavljen u svim ratnim kampovima (članak 41) mora biti razumljiv ne samo vlastima nego i običnom čitatelju u bilo kojem trenutku. Kategorije osoba koje imaju status ratnog zarobljenika proširene su u skladu s Konvencijom I. i II. Uvjeti i mjesta zatočeništva su bili preciznije definirani, posebice u pogledu rada ratnih zarobljenika, njihovih financijskih sredstava, pomilovanja koje prime i sudskih postupaka koji se vode protiv njih. Konvencija uspostavlja načelo da će ratni zarobljenici biti pušteni i vraćeni bez odgađanja nakon prestanka neprijateljskih radnji (članak 118.).¹⁵

Po ovoj Konvenciji prema osobama koje ne sudjeluju u neprijateljstvima i koje su izvan ratišta će se postupati čovječno, bez obzira na različite kriterije. Zabranjeno je nasilje protiv života i tijela, uzimanje talaca, povrede dostojanstva, izricanje i provođenje kazni bez

¹⁴ Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Priredio Bakotić, Božidar. čl. 12. Narodne novine, Zagreb, 1994., str. 38

¹⁵ International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949.* URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=77CB9983BE01D004C12563CD002D6B3E&action=openDocument>

suda. Ranjeni i bolesni moraju biti zbrinuti te se ne smije braniti sudjelovanje humanitarnim organizacijama.

Osobe na koje se odnosi ova Konvencija određene su Člankom br. 4:

- pripadnici oružanih snaga, milicija i dobrovoljnih odreda koji ulaze u sastav tih oružanih snaga
- pripadnici ostalih milicija i ostalih dobrovoljnih odreda, uključujući pripadnike organiziranih pokreta otpora
- pripadnici redovitih oružanih snaga koji izraze vjernost nekoj vlasti
- osobe koje prate oružane snage, a da im neposredno ne pripadaju (posada vojnih zrakoplova, ratni dopisnici, dobavljači...)
- članovi posade (zapovjednici, piloti, vježbenici)
- stanovništvo neokupiranog područja

Prema Konvenciji, ratni zarobljenici su u vlasti neprijateljske sile, a ne pojedinca. Mogu se predati drugoj sili samo ako je ona stranka ove Konvencije. S njima se u svakom trenutku mora postupati čovječno i jednako prema svima. Zarobljenici imaju pravo na poštivanje svoje ličnosti i časti, a svaki protupravni čin ili propust smatra se kršenjem Konvencije.

Zarobljenici moraju biti premješteni u logore izvan ratne zone i svaki od njih mora dati osobne informacije pri ispitivanju, bez ikakve fizičke ili mentalne prisile. Stvari za osobnu potrebu i predmeti koji imaju osobnu vrijednost ostaju u njihovom posjedu te se mogu oduzeti samo zbog sigurnosti.

Ostali bitni djelovi uređeni ovom Konvencijom su interniranje ratnih zarobljenika, smještaj, ishrana i odijevanje, higijena i medicinska njega, sanitetsko i vjersko osoblje koje im pruža pomoć, vjerske, intelektualne i fizičke aktivnosti, disciplina, njihovi činovi, premještaj, rad, novčana sredstva, odnos s vanjskim svijetom i vlastima, kaznene i disciplinske sankcije te prestanak zarobljeništva.

Konvencijom je po Članku 126. određeno da je predstavnicima ili delegatima sila zaštitnica dozvoljeno posjećivanje svakog mjesta gdje se nalaze zarobljenici. Dozvoljen im je i razgovor sa zarobljenicima. Isto je dozvoljeno i delegatima Međunarodnog odbora Crvenog križa.

Protiv osoba koje počine teške povrde protiv ove Konvencije stranke ugovornice moraju poduzeti sve moguće zakonodavne mjere. U teške povrede spadaju ubojstvo, mučenje ili nečovječno postupanje.

4.4. Konvencija o zaštiti građanskih osoba u vrijeme rata

Prije 1949. godine dotadašnje Konvencije odnosile su se samo na borce, ne i na civile. U Haškim Konvencijama iz 1899. i 1907. postojale su neke odredbe o zaštiti civila na okupiranim područjima i zaštiti od posljedica rata. Te odredbe nisu bile dovoljne za ono što je tek dolazilo. Prvi svjetski rat uvelike je pokazao njihove nedostatke, posebice što se tiče ratovanja u zraku i postupanja s civilima na neprijateljskim i okupiranim teritorijima. Prva organizacija koja je nešto učinila po tom pitanju bio je Međunarodni odbor Crvenog križa 1920ih, pokrećući prve korake k donošenju novih dopunskih pravila za zaštitu civila u ratu. Na diplomatskoj konferenciji 1929. godine uz reviziju Ženevske konvencije i izrade Konvencije o postupanju s ranjenima i bolesnima donesena je preporuka o proučavanju i sklapanju konvencije o zaštiti civila na neprijateljskom i okupiranom teritoriju. Međunarodni odbor Crvenog križa je nakon toga pripremio nacrt konvencije sa 33 članka koji je prihvaćen u Tokiju 1934. godine na Međunarodnoj konferenciji Crvenog križa i naziva se „Tokijski nacrt“. Tokijski nacrt trebao je biti predan na konferenciji planiranoj za 1940. godinu, ali je ona odgođena zbog Drugog svjetskog rata, u čijem su se periodu prikazali i potvrdili nedostaci postojanja Konvencije koja je trebala štititi civile. Četiri godine nakon zavšetka rata donesena je Konvencija u Ženevi čiji se sadržaj velikim dijelom temeljio na iskustvima i događajima iz Drugog svjetskog rata. Ona se sastoji od 159. članaka u kojima ne poništava odredbe donesene na Haškoj konvenciji već ih nadopunjuje.

Opće odredbe ove Konvencije sastoje se od 12. članaka kojima su slični prethodnim konvencijama u pogledu njene primjene.

„Ova Konvencija štiti osobe koje se, u slučaju sukoba ili okupacije, u bilo kojem trenutku i na bilo koji način nađu u vlasti stranke sukoba ili okupacijske sile čiji nisu državljani.

Konvencija ne štiti državljane države koja nije njom vezana. Državljanima neutralne države koji se nađu na području zaraćene države i državljani države suučesnice u ratu ne smatraju se zaštićenim osobama dokle god država čiji su državljani ima redovito diplomatsko zastupstvo u državi u čijoj se vlasti nalaze.

Odredbe dijela II. imaju, međutim, šire polje primjene, kako je to određeno u članku 13.

Osobe zaštićene Ženevskom konvencijom za poboljšanje položaja ranjenika i bolesnika u oružanim snagama u ratu od 12. kolovoza 1949, ili Ženevskom konvencijom za poboljšanje položaja ranjenika, bolesnika i brodolomaca oružanih snaga na moru od 12.

kolovoza 1949, ili Ženevskom konvencijom o postupanju s ratnim zarobljenicima od 12. kolovoza 1949, ne smatraju se zaštićenim osoba u smislu ove Konvencije.“¹⁶

Prema Konvenciji, osobe koje ugrožavaju sigurnost države ili postoji sumnja da se bavi aktivnošću koja šteti sigurnosti, lišene su prava ove Konvencije.

Primjena ove Konvencije prestaje općim prestankom vojnih operacija, odnosno godinu dana nakon prestanka vojnih operacija na okupiranim područjima. Nadzor nad njenom provedbom provode sile zaštitnice te ona kao i prethodne ne priječi humanitarne aktivnosti.

Odredbe Konvencije odnose se na svo stanovništvo sukobljenih zemalja, bez razlikovanja po rasi, državljanstvu, vjeri i ostalim kriterijima.

Ova Konvencija omogućuje stranama sukoba osnivanje neutralnih zona u regijama gdje se vode borbe u svrhu zaštite ranjenika, bolesnika i osoba koje ne sudjeluju u bitkama. Evakuacije civila se provode zajedničkim snagama, civilne bolnice i osoblje se moraju poštovati od svake strane te isto tako i konvoji vozila ili bolnički vlakovi i zrakoplovi koji prevoze ranjene i bolesne. Svaka strana mora dopustiti prolazak pošiljke lijekova, sanitetskog materijala i predmeta za vjerske obrede koji su namjenjeni civilima.

Zaraćene strane su također obvezne pobrinuti se za djecu do 15 godina, koja su postala siročad ili su odvojena od svoje obitelji, po pitanju školovanja, odgoja i prihvata u neutralnoj zemlji. Stranke sukoba dužne su pomoći ljudima u pronalasku obitelji, radi ponovnog stupanja u kontakt.

Konvencijom je uređen status zaštićenih osoba i postupanja s njima.

„Zaštićene osobe imaju u svakoj prilici pravo na poštovanje svoje ličnosti, svoje časti, svojih obiteljskih prava, svojih vjerskih uvjerenja i obreda, svojih navika i svojih običaja. S njima će se u svako doba postupati čovječno i štiti ih se od svakog čina nasilja ili zastrašivanja, uvreda i javne radoznalosti.

Osobito će se štiti žene od svakog napada na njihovu čast i osobito od silovanja, prisiljavanja na prostituciju ili bilo kojeg oblika povrede čudoređa.

Vodeći računa o odredbama koje se odnose na zdravstveno stanje, na dob i na spol, sa svim će zaštićenim osobama stranka sukoba u čijoj se vlasti nalaze postupati s jednakim obzirima, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja osobito s ozbirom na rasu, vjeroispovijed ili političko mišljenje.

Stranke sukoba mogu, međutim, u odnosu na zaštićene osobe poduzeti mjere kontrole ili sigurnosti koje bi bile potrebne zbog rata.“¹⁷

¹⁶ Međunarodno javno pravo -izbor dokumenata-. Lapaš, Davorin; Šošić, Trpimir M.. Pravni fakultet, Zagreb, 2005. čl. str: 881

Zaštićene osobe mogu se obratiti silama zaštitnicama i Crvenom križu radi olakšica koje im mogu biti pružene u smislu vojnih i sigurnosnih potreba. Nad njima se ne smije vršiti fizička ni moralna prisila te im se ne smiju prouzročiti nikakve patnje. One ne mogu biti kažnjene za djela koja nisu počinile te je prema njima zabranjena represija i uzimanje talaca. Zaštićene osobe mogu napustiti područje sukoba, osim u slučaju zabrane države. Konvencija uređuje i njihov status na okupiranim područjima.

Odjeljak Konvencije uređuje i Pravila o postupanju s internircima. Oni zadržavaju svoju pravnu osobnost. Stranke sukoba u čijoj se nadležnosti nalaze ih moraju uzdržavati. Ne smiju biti internirani u mjestima koja su izložena ratnim opasnostima i moraju biti odvojeni od zarobljenika. Člancima konvencije uređeni su njihovi ishrana i odijevanje, higijena i medicinska njega, vjerske, intelektualne i fizičke aktivnosti, osobna imovina i financijska sredstva, uprava i disciplina, odnosi sa vanjskim svijetom, kaznene i disciplinske sankcije, premještanje, oslobađanje, repatriranje i smještanje u neutralne zemlje te smrt.

Stranke ugovornice Konvencije obvezale su se da će u vrijeme rata i mira poštivati Konvencije te njihov program unijeti u vojne i, po mogućnosti, civilne programe. Poduzimati će sve zakonodavne mjere za utvrđivanje odgovornosti osoba koje su počinile ili naredile povredu Konvencija.

4.5. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) - usvojen u Ženevi, 8. lipnja 1977.

„1. Visoke stranke ugovornice obvezuju se da će poštivati ovaj Protokol i da će mu osigurati poštovanje u svim okolnostima

2. U slučajevima koji nisu predviđeni ovim Protokolom ili drugim međunarodnim sporazumima, građanske osobe i borci ostaju pod zaštitom i vladavinom načela međunarodnog prava koja proizlaze iz ustanovljenih običaja, iz načela čovječnosti i iz zahtjeva javne svijesti.

3. Ovaj se Protokol, kojim se dopunjuju Ženevske konvencije od 12. kolovoza 1949. za zaštitu žrtava rata, primjenjuje u situacijama predviđenim člankom 2., koji je zajednički tim Konvencijama.

¹⁷ Međunarodno javno pravo -izbor dokumenata-. Lapaš, Davorin; Šošić, Trpimir M.. Pravni fakultet, Zagreb, 2005. čl. 27. str: 890

4. Situacije navedene u prethodnom stavku uključuju oružane sukobe u kojima se narodi bore protiv kolonijalne dominacije i strane okupacije te protiv rasističkih režima u ostvarivanju prava naroda na samoodređenje, zajamčenom u Povelji Ujedinjenih naroda i u Deklaraciji između država u skladu s Poveljom Ujedinjenih naroda.¹⁸

Protokol se sastoji od 102. članka. Sile zaštitnice dužne su odmah na početku sukoba osigurati njegovu primjenu. U ovom slučaju Sila zaštitnica je država koja nije stranka sukoba i kojoj su povjerene funkcije na temelju Konvencije i ovog protokola, a koju je jedna stranka sukoba odredila i protivnička strana prihvatila. U slučaju da ona nije određena Crveni križ će ponuditi svoje usluge stranci sukoba. Protokolom se razvijaju pravila Prve i Druge Ženevske Konvencije o ranjenima, bolesnima i brodolomcima. On proširuje zaštitu tih Ženevskih Konvencija na medicinsko osoblje, opremu i zalihe te na civile i transporte, i detaljno uređuje odredbe o medicinskom prijevozu.

Treći dio Protokola, počevši od članka 35. uređuje metode i sredstva ratovanja, status boraca i ratnih zarobljenika. Utvrđuje se zabrana perfidije - „čini kojima se zadobiva povjerenje protivnika kako bi ga se uvjerilo da ima pravo na zaštitu ili obvezu da pruži zaštitu na temelju pravila međunarodnog prava primjenjivih u oružanim sukobima, s namjerom da se to povjerenje iznevjeri.“¹⁹

Protokolom su utvrđene nove definicije oružanih snaga, boraca i ratnih zarobljenika, špijuna i plaćenika.

Četvrti, najbitniji, dio protokola posvećen je civilnom stanovništvu. Uređena je opća zaštita od posljedica naprijateljstva, definiran je napad, civilno stanovništvo, građanske osobe, civilni objekti i civilna zaštita. Članci 76., 77., i 78. posvećeni su mjerama za žene i djecu, njihovoj zaštiti i poštovanju.

Peti dio protokola odnosi se na njegovo izvršavanje. Uređene su mjere za izvršavanje i aktivnosti Crvenog križa. Člancima su određena pravila o njegovoj primjeni, suzbijanje povreda Protokola, dužnosti i odgovornosti.

Ovaj protokol ima jedan dodatni prilog - Pravilnik o Identifikaciji.

¹⁸ Međunarodno javno pravo -izbor dokumenata-. Lapaš, Davorin; Šošić, Trpimir M.. Pravni fakultet, Zagreb, 2005. čl. 1. str. 940.

¹⁹ Ibid, čl. 37. str. 960

„1. Pravilima o identifikaciji u ovome Prilogu provode se odgovarajuće odredbe Ženevskih konvencija i Protokola; njihova je svrha olakšati identifikaciju osoblja, materijala, jedinica, prijevoznih sredstava i instalacija zaštićenih Ženevskim konvencijama i Protokolom.

2. Ta pravila sama po sebi ne ustanovljuju pravno na zaštitu. To se pravo uređuje odgovarajućim člancima konvencija i Protokola.

3. Nadležne vlasti mogu u svako doba, poštujući odredbe Ženevskih konvencija i Protokola, urediti upotrebu, isticanje, osvjetljenje i mogućnost detekcije znakova i signala raspoznavanja.

4. Pozivaju se visoke stranke ugovornice i, posebice, stranke sukova da se u svako doba sporazumiju o dodatnim ili drugim signalima, sredstvima ili sustavima za identifikaciju i da se u punoj mjeri koriste tehnološkim razvojem na tom polju.“²⁰

Nadalje, ovim protokolom su uređene:

- vrste i izgled osobnih iskaznica,
- znakovi raspoznavanja (križ, polumjesec, lav i sunce) crvene boje na bijelom polju i njihova upotreba,
- signali raspoznavanja (svjetlosni, radio signali, elektronička identifikacija),
- komunikacije (planovi leta, radio, međunarodni kodovi, druga sredstva komunikacije)

4.6. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava nemeđunarodnih oružanih sukoba (Protokol II) - usvojen u Ženevi, 8. lipnja 1977.

„1. Ovaj Protokol, kojim se razvija i dopunjuje članak 3. koji je zajednički Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. ne mijenjajući postojeće uvjete njegove primjene, primjenjuje se na sve oružane sukobe koji nisu obuhvaćeni člankom 1. Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba (Protokol I) i koji se odvijaju na području visoke stranke ugovornice između njezinih oružanih snaga i odmetničkih oružanih snaga ili drugih organiziranih naoružanih grupa koje, pod odgovornim zapovjedništvom, ostvaruju nad dijelom njezina područja takvu kontrolu

²⁰ Ibid. Članak 1. Str. 997.

koja im omogućuje vođenje neprekidnih i usklađenih vojnih operacija i primjenu ovog Protokola.

2. Ovaj se Protokol ne primjenjuje na situacije unutrašnjih nemira i napetosti, kao što su pobune, izolirani i sporadični čini nasilja, ili drugi čini slične prirode, koji se ne smatraju oružanim sukobom.²¹

Protokol se sastoji se od 28 članaka. Iz prvog članka vidljivo je da je jedina odredba koja se primjenjivala na nemeđunarodne oružane sukobe bila sadržana u članku 3. svih Ženevskih konvencija. Cilj ovog Protokola je da se pravila prošire i na unutarnje oružane sukobe. Njime je uređen način brige o djeci i čovječno postupanje prema osobama po kojem je zabranjeno:

- „nasilje protiv života, zdravlja i fizičkog ili mentalnog blagostanja osoba, osobito ubojstvo te okrutni postupci, kao što su mučenje, sakaćenje ili bilo koji oblik tjelesne kazne,
- kolektivne kazne,
- uzimanje talaca,
- terorističke čini,
- povrede osobnog dostojanstva, osobito uvredljivi i ponižavajući postupci, silovanje, prisilna prostitucija i bilo koji oblik povrede čudoređa
- ropstvo i trgovina robljem u svim oblicima
- pljačka
- prijetnja izvršenjem bilo kojeg od navedenih čina.“²²

Nadopunjeni su odnosi prema osobama koje su lišene slobode (internirane ili zatočene) i kazneni progoni prema osobama koje su u vezi s oružanim sukobima.

Dijelom Protokola dodane su odredbe u vezi s ranjenicima, bolesnicima i brodolomcima. Uredene su zaštita i njega, njihovo pronalaženje, zaštita sanitetskog i vjerskog osoblja i znakovi raspoznavanja.

Posljednji dio prije Završnih odredbi uredio je status civilnog stanovništva. Definirana je njihova zaštita, zaštita dobara, postorjenja, kulturnih dobara, prisilnog raseljavanja građanskih osoba i društva za pružanje pomoći.

²¹ Međunarodno javno pravo -izbor dokumenata-. Lapaš, Davorin; Šošić, Trpimir M.. Pravni fakultet, Zagreb, 2005. čl. 1. str. 1010.

²² Ibid, čl. 4. str. 1012.

4.7. Dopunski protokol Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o dodatnom znaku raspoznavanja (Protokol III) - usvojen u Ženevi, 8. prosinca 2005.

Treći dopunski protokol ženevskim konvencijama sastoji se od 17 članaka. U njemu je određeno da medicinsko i vjersko osoblje koje obavlja humanitarne aktivnosti radi raspoznavanja može koristiti novi znak poznat kao „crveni kristal“.

- „1. Ovim se Protokolom, uz znakove raspoznavanja Ženevskih konvencija i u iste svrhe, priznaje dodatni znak raspoznavanja. Znakovi raspoznavanja uživat će isti položaj.
2. Ovaj dodatni znak raspoznavanja, koji se sastoji od crvenog okvira u obliku kvadrata na bijelom polju, postavljenog na jedan svoj vrh, bit će sukladan slici u Prilogu ovome Protokolu. Ovaj znak raspoznavanja navodi se u ovome Protokolu kao »znak trećega Protokola«.
3. Uvjeti uporabe i poštivanja znaka trećega Protokola istovjetni su onima za znakove raspoznavanja ustanovljene Ženevskim konvencijama i, kad su primjenjivi, Dopunskim protokolima iz 1977.
4. Sanitetske službe i vjersko osoblje oružanih snaga visokih ugovornih stranaka može, bez utjecaja na njihovo postojeće znakovlje, privremeno rabiti bilo koji znak raspoznavanja naveden u stavku 1. ovoga članka ako to može unaprijediti zaštitu.“²³

²³ Zakon o potvrđivanju Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o dodatnom znaku raspoznavanja (Protokol III.). NN 4/2007. Članak 2.

URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_04_4_50.html

4.8. Rad na međunarodnom humanitarnom pravu nakon Dopunskih Protokola usvojenih u Ženevi 1977.

1.

Konvencija o zabranama ili ograničenjima korištenja određenih konvencionalnih oružja za koje se može pretpostaviti da su prekomjerno štetni ili da imaju nasumične učinke obično se naziva Konvencijom o određenom konvencionalnom oružju. Također je poznata i kao Konvencija nehumanog oružja. Originalna Konvencija stupila je na snagu 1981. kada je imala 3 protokola i njome se zahtjevalo ograničenje upotrebe određenih vrsta oružja koja su nanosila velike ozljede. Protokoli su bili o: neprimjetnim fragmentima (I), zabranama ili ograničenjima korištenja mina, zamki i drugih uređaja (II) i o zabranama ili ograničenjima korištenja zapaljivog oružja (III). Četvrti Protokol o osljepljujućem laserskom oružju (IV) dodan je 1995., a drugi Protokol je nadopunjen i usvojen 1998. Zadnji Protokol o eksplozivnim ostacima rata (V) stupio je na snagu 2006.²⁴

2.

Konvencija o pravima djeteta je međunarodni dokument, usvojen na Glavnoj skupštini Ujedinjenih naroda 20. studenoga 1989. godine, a sadrži univerzalne standarde koje država stranka Konvencije (tj. koja ju je potpisala i ratificirala) mora jamčiti svakom djetetu. U Konvenciji se govori, prije svega, o obvezama odraslih u odnosu prema djetetu kao i o obvezama brojnih društvenih čimbenika glede zaštite djeteta. To je prvi dokument u kojemu se djetetu pristupa kao subjektu s pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu. Za razliku od Deklaracije o pravima djeteta (1959.) koja ima moralnu snagu, Konvencija o pravima djeteta je pravni akt koji ima snagu zakona i obvezuje stranke na pridržavanje njezinih odredaba te uključuje pravo nadziranja primjene u državama koje su ju prihvatile i ratificirale. Konvencija je jedinstvena jer je:

- Sveobuhvatna i jedina osigurava građanska, politička, ekonomska, socijalna i kulturna prava djece;
- Univerzalna te se primjenjuje na svu djecu, u svim situacijama, u gotovo cijeloj zajednici naroda;

²⁴ The Convention on Certain Conventional Weapons. URL: [https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument)

- Bezuvjetna te zahtijeva i od vlada sa slabijim izvorima sredstava da poduzmu aktivnosti vezane uz zaštitu prava djeteta;

- Holistička, što znači da zagovara gledište da su sva prava temeljna, nedjeljiva, međusobno ovisna i jednako važna.²⁵

3.

Ugovor o trgovini oružjem (ATT) je međunarodni ugovor kojim se regulira međunarodna trgovina konvencionalnim oružjem i nastoji spriječiti i ukloniti nedopuštena trgovina i preusmjeravanje konvencionalnog oružja uspostavljanjem međunarodnih normi.

On pridonosi međunarodnom miru, sigurnosti, stabilnosti, smanjenju ljudske patnje, promicanju suradnje, transparentnosti i odgovornom djelovanju međunarodne zajednice. Stupio je na snagu 24.12.2014. i trenutno ima 130 država potpisnica.

Ostali značajni potpisani ugovori ili protokoli:

- Konvencija o zabrani razvoja, proizvodnje, skladištenja i uporabe kemijskog oružja i njihovom uništenju (1993.)
- Konvencija o zabrani korištenja, skladištenja, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i njihovo uništenje (1997.)
- Rimski statut Međunarodnog kaznenog suda (1998.)
- Izborni protokol Konvencije o pravima djeteta o uključivanju djece u oružani sukob (2000.)
- Amandman na članak I. CCW iz 1980. (2001)
- Međunarodna konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (2006.)
- Konvencija o kazetnom streljivu (2006.)

²⁵ Konvencija o pravima djeteta. UNICEF.

URL: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

5. MEĐUNARODNI ODBOR CRVENOG KRIŽA

Međunarodni odbor Crvenog križa nastao je na inicijativu već spomenutog Henryja Dunanta nakon bitke kod Solferina. Njegove glavne ideje bile su da obveže vojske na brigu o svim ranjenicima i bolesnicima te stvaranje nacionalnih društava koji bi pomagali vojnim medicinskim službama. Godine 1864. održana je prva međunarodna konferencija koja je formalizirala koncept nacionalnih društava. Dogovoren je i standardni znak za raspoznavanje medicinskog osoblja na bojnopolju, crveni križ na bijeloj pozadini. Ovaj razvoj postavio je temelje za Međunarodni pokret Crvenog križa i Crvenog polumjeseca koji danas čine Međunarodni odbor Crvenog križa te temelje za moderno međunarodno humanitarno pravo: Ženevske konvencije i dopunske Protokole.

U početku, zadatak je bio potaknuti stvaranje nacionalnih društava. Prva terenska operacija bila je 1864. godine, za vrijeme rata između Njemačke i Danske. Delegati su poslani na prve crte obiju strana. Time je Crveni križ prvi put bio neutralni posrednik između zaraćenih strana.

Dunantove ideje naišle su na pozitivan odgovor među državama i u javnosti. U sljedećim godinama nastala su brojna nacionalna društva diljem Europe, a aktivnosti Crvenog križa su se povećale. Krajem 19. stoljeća Henri Dunant se povukao iz Crvenog križa, ali je 1901. godine zajedno sa Frédéricom Passyom primio prvu, ikad dodijeljenu, Nobelovu nagradu za mir. Umro je 1910. godine, a njegov rad se dotada proširio na ostale kontinente i prvi put je testiran početkom Prvog svjetskog rata.

Crveni križ je širenje svoje aktivnosti započeo osnivanjem Međunarodne agencije za ratne zarobljenike koja je skupljala i prenosila informacije o zarobljenicima. Tijekom Prvog svjetskog rata Crveni križ pratio je poštuju li se Ženevska konvencija iz 1906. godine i Haške konvencije te je podnosio državama žalbe o njihovom kršenju. Prosvjedovao je protiv nečovječnog postupanja prema civilima i vojnicima i sudjelovao u žestokoj kampanji protiv kemijskog oružja koje je korišteno u tom ratu. Nakon rata, Crveni križ je proveo operacije repatrijacije ratnih zarobljenika, a njegovi delegati su obavljali posebne humanitarne zadatke za vrijeme Ruske i Mađarske revolucije.

Nakon rata, nastupilo je razdoblje novih totalitarnih ideologija i nesklonost prema humanitarnim načelima. Djelatnost Crvenog križa nije prestala, već je organizacija bila uključena u niz novih aktivnosti. U srednjoj Europi je zavladao nestašica hrane i počele su se pojavljivati bolesti poput tifusa. Ratne aktivnosti u svijetu su se povećale te s njima i

aktivnosti Crvenog križa (Japan, Etiopija, Španjolska). To je potaklo Crveni križ da pokrene inicijativu o zaštiti ratnih zarobljenika, koji su potom dobili zaštitu međunarodnom konvencijom. Isto je Crveni križ pokušao dobiti i za civile, ali bezuspješno, što se uvelike odrazilo na Drugi Svjetski rat.

Početak Drugog svjetskog rata predstavio je veliki izazov za Crveni križ. Njegove aktivnosti morale su se istovremeno proširiti na svih 5 kontinenata što je zahtjevalo ogromne ljudske i ekonomske resurse. Mnoge operacije Crvenog križa su uspješno provedene, ali su naišli na otpor u pokušaju pristupanja ratnim zarobljenicima. Nisu uspjeli pomoći mnogim Njemačkim i Sovjetskim vojnicima koje je držala druga strana, ni zarobljenicima uhvaćenima od strane Japana.

Najveći propust Crvenog križa je neobavljanje humanitarnih aktivnosti koje su bile potrebne za zaštitu civila na okupiranim područjima i civila koji su deportirani u logore, a najveća tragedija koja je i sinonim za to razdoblje je Holokaust.

Na kraju Drugog svjetskog rata, Crveni križ je započeo proces revizije i širenja Ženevskih konvencija, s ciljem izbjegavanja ponavljanja strahota posljednjeg rata. U susret novim izazovima i rastućim potrebama, Crveni križ je postao "velika" humanitarna organizacija i morao je naučiti kako se nositi s sigurnosnim rizicima i opasnošću sve većeg politiziranja humanitarnih aktivnosti.

U današnje vrijeme, aktivnosti Crvenog križa se odvijaju svakodnevno u svim krajevima svijeta. Broj osoblja je veći od 15 000 i financira se dobrovoljnim davanjima država stranaka Ženevskih konvencija, što se može vidjeti u javnom godišnjem izvješću.

Njegove aktivnosti obuhvaćaju: gospodarsku sigurnost, obiteljske veze, vodu i stanište, pristup obrazovanju, zdravlje, seksualno nasilje, forenziku, aktivnost mina i izgradnju poštovanja prema pravu.

Njegove aktivnosti usmjerene su pomaganju: civila, žena, djece, zarobljenika, interno raseljenih osoba, migranata, izbjeglica i tražitelja azila, ljudima s poteškoćama i nestalim ljudima.

TEMELJNA NAČELA

Čovječnost, nepristranost, neutralnost, neovisnost, volonterska služba, jedinstvo i univerzalnost: ova sedam temeljnih načela pružaju etički, operativni i institucionalni okvir za rad Pokreta Crvenog križa i Crvenog polumjeseca.

Pridržavanje tih načela osigurava humanitarnu prirodu djelovanja pokreta i donosi dosljednost širokom spektru aktivnosti koje poduzima diljem svijeta.²⁶

²⁶ URL: <https://www.icrc.org/en>

6. MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO I MEĐUNARODNI ZAKON O LJUDSKIM PRAVIMA

Međunarodno humanitarno pravo je skup međunarodnih pravila koja su posebno stvorena za rješavanje humanitarnih problema koji proizlaze iz međunarodnih i nemeđunarodnih oružanih sukoba. Njegova uloga je da štiti osobe i teritorij koji je ili će biti pogođeni oružanim sukobom i ograničava strane u korištenju metoda i oružja ratovanja.

S druge strane ljudska prava su skup međunarodnih pravila po kojima čovjek stječe neotidiva prava pri svom rođenju. Iako imaju različite korijene, u novijoj povjesti međunarodno humanitarno pravo i ljudska prava se isprepleću u nekim ugovorima koji sadrže odredbe oba zakona (Konvencija o pravima djeteta koja sadrži protokol o sudjelovanju djece u oružanom sukobu, Rimski status Međunarodnog kaznenog suda). Jednom i drugom je namjena da štite živote, zdravlje i dostojanstvo pojedinaca pa ne čudi što neka pravila sadrže mnoge sličnosti.

Međunarodno humanitarno pravo obvezuje sve strane oružanog sukoba na primjenu njegovo prava, a također obvezuje i pojedince te ih može držati krivima za kršenje Ženevskih konvencija i Dopunskih Protokola. Ono uspostavlja opću nadležnost nad osobama na koje se sumnja da su počinile takve radnje. Stupanjem na snagu Međunarodnog kaznenog suda, pojedinci će biti odgovorni za ratne zločine počinjene i u nemeđunarodnom oružanom sukobu.

Zakon o ljudskim pravima također predviđa kaznenu odgovornost za povrede koje se mogu okarakterizirati kao međunarodni zločini, poput genocida, zločina protiv čovječnosti i mučenja. Ti su zločini podložni univerzalnoj nadležnosti. Npr. Međunarodni kazneni sudovi za bivšu Jugoslaviju i Ruandu kao i Međunarodni kazneni sud imaju nadležnost za povrede jednog i drugog prava.

Međunarodno humanitarno pravo svojim odredbama štiti osobe koje nisu sudjelovale ili više ne sudjeluju u oružanom sukobu. Ženevske konvencije uređuju postupanje prema ranjenima i bolesnima u oružanom sukobu, ranjenima, bolesnima i brodolomcima oružanih snaga, zarobljenicima rata i civilima. Ono štiti civile raznim pravilima ponašanja u vrijeme neprijateljstva. Međunarodni zakon o ljudskim pravima, suprotno tome, je napravljen prvenstveno za korištenje u vrijeme mira i primjenjuje se na sve osobe.

Obveza za izvršavanje jednog i drugog prava pripada državama. One su dužne poduzeti zakonske i realne mjere, u vrijeme rata i mira, namjenjene pridržavanju ovim pravima:

prevođenje ugovora, sprječavanje i kažnjavanje ratnih zločina, zaštita Crvenog križa, širenje humanitarnog prava i obučavanje osoba.²⁷

²⁷ International Humanitarian Law and International Human Rights Law Similarities and differences
URL: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/ihl_and_ihrl.pdf

7. ZAKLJUČAK

Važnost međunarodnog humanitarnog prava pronalazimo u brojnim ratovima i razaranjima koja oni ostavljaju iza sebe. Bilo je potrebo dosta vremena i raznih ratova da bi došli do današnjeg uređenog skupa pravila. Nedostatak njihovog postojana ostavio je iza sebe najviše žrtava u Prvom, a posebice Drugom svjetskom ratu, čiji su događaji potakli uređivanje Konvencija. No uređivanje pravila samo po sebi nije dovoljno. Države bi trebale više otvarati ovu temu i razgovarati o njoj s ciljem educiranja naroda o postojećim pravima. Međunarodni odbor Crvenog križa tada dobiva na važnosti. On je glavni promotor i zaštitnik humanitarnog prava. Njegov zadatak je štititi žrtve oružanih sukoba i drugih vrsta nasilja. S tim i ostalim aktivnostima on utječe na države i podsjeća ih da je neznanje problem koji bi one trebale rješavati na način da svugdje učine odredbe Međunarodnog humanitarnog prava opće poznatima i lako dostupnima.

Današnja situacija nije kao ona u vrijeme potpisivanja Ženevskih konvencija. Teško je vjerovati da će se sve oružane grupe (teroristi) pridržavati njenih pravila. Upravo suprotno, svojim akcijama i ponašanjem su pokazali da one za njih ne postoje. Za njih su civili, koji su oduvijek bili najlakše mete, glavni cilj. To dovodi moderno društvo do novih izazova. Postaje sve teže razlikovati događa li se i postoji li oružani sukob ili ne. Čak i ako se ne odvija unutar granica, današnje države su pod stalnim prijetnjama od terorističkih napada i to ih dovodi u vezu sa sukobima te bi u tome trebale vidjeti važnost educiranja o humanitarnom pravu. Teško je uopće znati kako primjeniti Konvencije ako se jedna strana jednostavno ne pridržava pravila. No glavne razloge treba pronaći u ljudskosti bez koje bi razaranja u ratu bila neograničena. Treba i poštovati pravila kako se ne bi utjecalo na odnos drugih prema humanitarnom pravu. Samo poštivanje je borba protiv netolerancije i za to je potrebna odlučnost jer si ne smijemo i ne možemo dozvoliti ignoriranje humanosti.

Svaki čovjek ima svoj izbor kako se želi, hoće i može nositi s humanosti u određenim situacijama. Poneki je ignoriraju, zatvaraju oči pred njom i zaboravljaju je kao da je osobina trećeg reda. Zbog toga u svijetu vlada nemir, netolerancija, nesklad i preživljavanje, jer su ljudi zaboravili kako živjeti, živjeti pomagajući drugom. Kao jedna od glavnih smjernica današnjeg društva trebao bi biti citat čovjeka koji je svoj rad posvetio drugima:

„Danas imamo izbor. Možemo opušteno sjediti i gledati razaranja koja je donio rat i pokušati našoj djeci okrenuti glave od tog; ili možemo odabrati da kažemo našoj djeci da to što vide - što sami proživljavaju - nije prihvatljivo, da to nije onako kako bi trebalo biti i da se

mogu ponašati drugačije, na način inspiriran duboko ukorijenjenim poštovanjem za ljudsko dostojanstvo, kako za vrijeme mira tako i za vrijeme oružanog sukoba.“ - *Jacques Forster*, bivši potpredsjednik Međunarodnog odbora Crvenog križa

8. LITERATURA

- [1] International Committee of the Red Cross (ICRC). War and international humanitarian law. URL: <https://www.icrc.org/eng/war-and-law/overview-war-and-law.htm>
- [2] Priredio prof. dr. Bakotić, Božidar. Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Narodne novine. Zagreb.
- [3] Degan, Vladimir-Đuro. Međunarodno pravo. Zagreb, 2011.
- [4] International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Declaration Renouncing the Use, in Time of War, of Explosive Projectiles Under 400 Grammes Weight. Saint Petersburg, 29 November / 11 December 1868.* URL: <https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/130?OpenDocument>
- [5] Permanent court of arbitration (PCA). History. URL: <https://pcacpa.org/en/about/introduction/history/>
- [6] Andrassy, Juraj. Bakotić, Božidar. Lapaš, Davorin. Serišić, Maja. Vukas, Budislav. Međunarodno pravo 2. Zagreb, 2011.
- [7] Prijevod Pakta Lige naroda na hrvatski. Članak 5.
- [8] International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Geneva, 12 August 1949.* URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=4825657B0C7E6BF0C12563CD002D6B0B&action=openDocument>
- [9] Ženevske konvencije za zaštitu žrtava rata s dopunskim protokolima. Priredio Bakotić, Božidar. Članak 3. Narodne novine, Zagreb, 1994.
- [10] International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Convention (II) for the Amelioration of the Condition of Wounded, Sick and Shipwrecked Members of Armed Forces at Sea. Geneva, 12 August 1949.* URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=2F5AA9B07AB61934C12563CD002D6B25&action=openDocument>
- [11] International Committee of the Red Cross (ICRC). Treaties, States Parties and Commentaries. *Convention (III) relative to the Treatment of Prisoners of War. Geneva, 12 August 1949.* URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Treaty.xsp?documentId=77CB9983BE01D004C12563CD002D6B3E&action=openDocument>
- [12] Međunarodno javno pravo -izbor dokumenata-. Lapaš, Davorin; Šošić, Trpimir M.. Pravni fakultet, Zagreb, 2005. Članak 4.

[13] Zakon o potvrđivanju Dopunskog protokola Ženevskim konvencijama od 12. kolovoza 1949. o dodatnom znaku raspoznavanja (Protokol III.). NN 4/2007. Članak 2. URL: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2007_04_4_50.html

[14] The Convention on Certain Conventional Weapons. URL: [https://www.unog.ch/80256EE600585943/\(httpPages\)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument](https://www.unog.ch/80256EE600585943/(httpPages)/4F0DEF093B4860B4C1257180004B1B30?OpenDocument)

[15] Konvencija o pravima djeteta. UNICEF. URL: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf

[16] URL: <https://www.icrc.org/en>

[17] International Humanitarian Law and International Human Rights Law Similarities and differences URL: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/ihl_and_ihrl.pdf